

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosánál utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egybeült pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny felvételük's pontosan és jutányosan közöltetik.

Aprilelejen kezdődött 1/2 évi példányokkal borítéktalanul 2 f. 40, postán 3 fr. 30kr. szolgálhat a szerk.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország. Kinevezések. Takarékpénztár. Kerevársár Mországbán. Gyáralapító-társaság. Néhány szó a Jász-Kunok bevezetéséről tárgyában. (Hd. közlemény.) Győr- és ungmegyei közgyűlés. Szabolcsi közgyűlés. 's vége. Hivatalos értesítés a gyáralapító-társaság közgyűléséről; 's az első részleg-bevezetési határidő iránt. Budapesti napló. Spanyolország (Lőporokozta szerencsétlenség; kormányi szerződés 180 millió real előlegeztetéséről; cortesai munkálatok; zendülési kísérletek.) Anglia. (Ashley javaslatát illető módosítások; szegények állapota Angliában; kilátás a maynoothi kath. seminarium jövőbeli szaporítására; 's krmé Irlandba indulásának ideje.) Franciaország (Kamrai viták a párisi erősségek fegyveres állapotba helyzetését 's rabszolgakereskedést illetőleg; marokkai hírek.) Németország (Talmudisták ellenszegülési kísérletei.) Oroszország (Örmények a trónörökös nagyfogó fiának születésekor; lengyel papság mai állása.) Külföldi elegy. Ertesítő.

Magyar- és Erdélyország.

Őcs. 's ap. kir. fels. Mukics Simon váltófeltevő-törvényszéki ülnököt a hétszemélyes törvényszékhez váltószaki előadóvá, ennek helyébe váltófeltevő-törvényszéki ülnökké Járj Györgyöt, sz. kir. Pest városa bíráját; a' pesti kir. egyetemnél megüült orvosi rendőrség's orv. törvényszéktudományi tanszékére pedig Rupp János tr. méltóztatott kegy. kinevezni.

A' nm. m. kir. udv. kincstár vágóhelyi kir. sómászló Amtmann Jánost hasonló minőségben Pestre helyezte által.

Takarék-pénztárak.

A' magas kamat-láb elnyeli az ipar hasznait. — Magas kamatu országok kézművei a kisebb kamatu országok gyárműveivel a versenyt nem állhatják ki. — Magas kamat a szegénységet 's tespedést tartja fen.

Azon hasznok, mellyeket a takarékpénztárak az emberiségre árasztottak és árasztanak, oly nagyszerűleg mutatkoznak a társaság minden rendű lakosainak boldogulásában, hogy már a' mivel világ minden részeiben egy akarattal el lön fogadva azon meggyőződés, miszerint a' takarékpénztárak létesítése az újabb kor legdicsőbb intézvényeinek legjeltesbiké, melly nemcsak a' polgárokat jobb és biztos lésre segíti, hanem az erkölcsök javításában is nagy szerepet játszik. Hazánk ebben is, mint minden másban hátra van, egészen azonban nem maradt el, mint a' pesti és pozsonyi takarékpénztárak jótékony működése mutatják: miért is üdvös erredvényeinek híre Kárpátoktól és Lajtától az Olt viz forrásáig 's oly bizalom-gerjesztőleg terjed, hogy a' mozgalmak ez érdemben majd minden népesebb városban észrevehetők. De miután minden intézvénynek megvagnak természeti törvényei, mellyek nem tudása vagy mellőzése a' paradicsomot is siralomvölgyggyé, a' jótékony intézeteket rendszeres rablásá, a' szent hitet babonává alacsonyítja 's maga körül átkot terjeszt: ugy a' takarékpénztár elvei 's kezelésében oly természeti jogok és igazak rejlenek, mellyeket követniük kell, ha üdv helyett kárhozatot terjeszteni nem akarunk.

Kétfélek lehetnek a' takarékpénztárak, u. m. magányos és így részvényes, vagy országos és így közönségi takaréktárak.

1. Mielőtt az orsz. vagy városok közönsége ébredne: már előbb magányosok fogták föl a' magasztos eszmét és társulatot képezve részvényeket bocsátanak ki, busás nyereiményt, hatalmas osztalékok (dividendet) igérvén a' tőkepénzesnek, ha nem mindjárt is, de későbbben részvényül adott pénziért; e' mellett nemcsak a' magok hanem a' mások pénzérőli intézkedést magoknak föntartják. Míg az illy részvényes társulatot a' hon-'s emberszeretet lelke vezetí jöltevő tetteiben: az intézet nagy, igen nagy jötelemény; de mivel a' romlásnak magvát magában hordozza, könnyen zsarnokságra ferdítheti azt a' nemtelen haszonvágy. Mert a' részvényes testület a' takarítót és kölcsönvevőt nemcsak tekintetbe nem veszi, sőt fölöttük itél, bíraskodik, 's mint kiskorukat gyámság alatt tartja, épen nem gondolván arra, hogy a' kölcsönvevő és takarító szintolly hasznos és szükséges tagja nemcsak a' polg. társaságnak, hanem a' takarékpénztárnak is. Lássuk azért, minő elemekből áll egy takarékpénztár? Ez áll részvényesekből, takarékosokból (t. i. kik kisebb nagyobb összeget megtakarítva azt a' pénztárba teszik) és kölcsönvevőkből; ezeknek érdekeik egymástól különbözök.

I. Részvényesek. Minthogy a' takarékosoknak kamatot fizet a' pénztár, e' végre a' betett apró tőkék kölcsönre kiadatnak, mellyek nem minden pillanatban lesznek visszaszerelhetők; a' pénztárnak oly alappal kell bírnia, mellyből a' felmondott takarékosok pénzeit fizetni lehessen, az illy alaptőkét alakítják a' részvényesek betett pénzeik. Természetesen a' részvényeseknek is kamat jár, és pedig rendszerint, mivel az intézetnek első rugóji, pénzőkért nagyobb kamatot várnak, mint a' takarékosok kapnak, mellyből a' takarékosok pénze szaporodván a' pénztárban, a' részvényesek mindig több több kamatot 's osztalékokat kívánnak. És hol van ennek határa, ha az intézetet magok kezelik? ha a' takarékosok kamatját magok határozzák meg? hol a' természeti jog, ha a' részvényes a' summás nyereiményt magáénak tartja, 's megszüntetvén általok az intézet, azon summát, melly jobbadán a' takarékosok pénzéből került ki, magok közt fölosztják? 's lehet e' a' hazának reménye, hogy a' magas kamatok ez uton alább szálljanak? 's csökkenésökkel a' földmívelés emelkedjék? Segíti e' az a' kereskedést illetőleg elő, ha a' leszámitolási (disconto) kamatot az tetszése szerint határozza meg? 's ha illy vállalatokban csak önhasználatként, azaz ha a' kiszámitolás élénk kereskedés mellett gyakori leend, és nagyobb nyereiményi remény alatt a' kamatlábat emeli? — Ha a' kölcsönvevőket szabadon zaklathatja? ha magának nagy tekintélyt követel? idomtalan követeléseket teszen? és ha a' bünös pénzvagyó tévutra vezetí: hol a' takarékosnak biztosítása oly intézetben, mellybe neki semmi befolyása 's hol a' takarékos társai javára még csak indítványt sem tehet? 's különösen a' takarékosok pénzéért ki fogja felvállalni a' felelet terhét, ha az állítólag megraboltatik vagy felgyújtatik? és ha a' részvényesek szintannyi kamattal beérik ugyan, mennyit a' takarékosok kapnak, ellenben vagy osztalékra (dividendre) dolgoznak, vagy hogy azt emelhessek, a' takarékosok és magok tőkéji kamatlábat is alá szállítják: ki fogja itt ovást tenni a' takarékosok érdekeiben? ki fogja itt a' fortélyt felföldözni?

Végre a' részvényesek azt kívánják, hogy az intézet megszüntetvél minden maradvány, melly pedig igen nevezetes lehet, köztük fölosztassék.

II. Takarékosok. Ezen elemnek ismét más igényei vannak az intézet ellenében. Ez magas kamatot kíván 's bár választmányi tag nem lehet, még sem akarja soha megfogni: miért legyen az ő pénze sokkal rosszabb, mint a' részvényeseké; hogy midőn ezek 100tól 7, 8 sőt 10 és 12 petet is kapnak az osztalékok (dividendet) is ide érte, ők csak 3 legfölebb 4% tel legyenek beérni kénytelenek? különösen ha a' részvényesek tőkéje 20 vagy 40 ezer ft., a' takarékosaké pedig (mint nagyobb városokban) 3- vagy 400 ezer ft. 's így a' haszon legnagyobb része a' takarékosok 5 és 6% ore kiadott pénzének kamatiból kerül, mégis a' busás osztalékok a' részvényesek huzzák, a' takarékosoknak pedig ugyszólván alalmazással kell beérni; hogy ezt az osztó igazsággal, sem ama nagy lelki philanthropiával nem tudják megégyeztetni, mikkel hirdetévényeik telvék; csudálni nem lehet. Mert tudják azt a' takarékosok is, hogy a' veszélyeztetés (risico) kamatja lehet ugyan 10, 12 sőt 40 pet is; de midőn a' részvényesek oly ovatosággal kezelik a' pénztárt, hogy a' veszélyeztetésnek helye sem lehet: akkor az 5 vagy 6% kamat nagyon is elég minden osztalék nélkül. Azonban hihető, hogy ha a' 6% ten fölüli nyereimény közhasznu intézetek létesítésére fordítatnék, abban megnyugodnának.

a) Ezen elem érdekeiben fekszik, hogy az idejében föl nem vett kamatok 2, 3, 6, 10 sőt több évre is beszámítoltassanak, vagy is nemcsak egyszerű kamatok, hanem midőn a' takarékos a' fizetést kívánja: a' kamatok kamatai is számitassanak azon időkre, mellyekben a' kamat behagyatott. Ez minden takarékos legfölb kívánata, hogy csekély tőkéje minden további gondoskodás nélkül magától szaporodjék 's a' szaporodott összeg neki talán késő

őregségére életbiztosítási vagy ápoló-tőkévé alakuljon, mellyhez egyébaránt teljes joga is van; mert az intézet az ő pénzét nagyobb, 5 vagy 6% kamat alatt forgatja 's így közkamatokat is huz: igazságos tehát, hogy a' takarékos is legalább 4% tes kamatját közkamatosztul megkapja. Ez érdekeiben nemlevén a' részvényesnek, bár legszebb föladata legyen is az intézetnek, életbe nem léphet mindenütt, hol az igazgatási kormányt a' részvényesek megragadták. 'S így az emberiség boldogulásának majd legnagyobbikától fosztatik meg. Mert hol van magasztosabb eszme, mint az életbiztosítás, midőn az ifjuság csekély megtakarítottja a' vénség és lehető inség esetére eltétetik? Nemes ovadék ez az ifjuságnak a' könnyelműség pazarlásai 's minden alacsony erköléstelenség, buja élvezet, torkosság, iszakosság, haszontalan 's hegyke csicsoma 's pipere ellen, kivált ha egyszer divattá válik a' nép között megtakarított 's betett vagyonával büszkélkedni, mit minden erővel, rábeszéléssel, példával, szentegyházi szószékbulis terjeszteni szükséges, polgárilag pedig jutalmat, előmozdítást 's más ösztönszerkeket kötni a' takarításhoz. Mennyire segíti elő ez a' szorgalmat és ipart, gátolja a' lopást, csalást, gonoszlelkűséget; mennyire népteleníti a' kórházakat és börtönöket, gyériti a' büntetéseket, 's így kevesíti az emberi nyomorokat: tapasztalás mutatja ottan, hol illy intézetek léteznek. És ha a' lelkesedés a' részvényes társulatban oly nagy volna is, hogy a' betett összegeket életbiztosítással kamatosztul kifizetni akármikor kész legyen is, de hogy közkamatokat is fizessen, arra e' társulat nem mindig fogná egyezését adni; pedig tetemes különbség létezik am az egyes és közkamatos tőkék összege között 20 's 30 év alatt, például van 100 takarékos, ki mindegyik 100 ftot tett az intézetbe, de kamatját 30 évig életbiztosításul vagy ápoló-tőkéülben hagyta, ez teszen összesen 10000 ft. — Ennek összege 30 év alatt közkamatosztul 4%.

kamatlábbal *) = 10000.1,02 = 32810 ft 44 den. közkamat nélkül **) 10080(1+30.0,04) = 12000 ft 00 den.

különbség . . . 20810 ft 44 den. Ezen összeg közkamatok nélkül a' részvényesek zsebébe gördül 's így ha betételök nem több, mint 20 ezer ft — már tőkékök le van fizetve, mégis nemcsak a' kamatokat tovább is huzzák, sőt az osztalékok (dividendet) is követelik, és az intézetet igazgatják. Ha pedig a' kamatok hosszas föl nem vétele következtében a' haszonvágy még elidősítést (praescriptiót) is határozná, akkor törvényesség színe alatt az iparkodó takarékosokat szépen megrabolnak, vagy ha a' takarékosok magvaszakadtával azok benlevő értékét magának tulajdonítja, akkor az intézet más jogait bitorolja.

b) A' takarékosok igen sokszor nagyobb összeget is ohajtanak a' pénztárba tenni oly föltétellel, hogy valamivel nagyobb kamat mellett, mint mit a' kisebb takarékosok huzznak, életbiztosítási vagy ápolótőkét alapíthassanak, bizonyos évekg vagy semmi kamatot nem kívánnak, vagy a' kialakított kamatnak egy bizonyos részét ben hagyják 's azt tőkésítetni ohajtják. Az illy tőkét hihető minden takarékpénztár, ha annak mibenlétéről eléggé értesítve van, elfogadja, mivel így kevesebb kamatot kellvén fizetni eleinte, megerősödvé a' pénztár az alatt, későbbben könnyen fizethet 's e' mellett így annyit hervo pénzt a' tárban tartania nem levén szükség, az évenkint bejövő kamatok szaporodnak.

c) Érdeke kívánja továbbá ezen elemnek, hogy felmondott pénzeit minden időzés halogatás és lehuzás nélkül kikaphassa: mit méltán is kívánhat, ha ugyan a' részvényesek tőkéji azért szükségesek, hogy azok a' fizetések alaptőkéjeül használthassanak. Melly alaptőke 's így a' részvény is szükségtelen, ha a' fölmondott takarékpénztár ugyan a' takarékosok pénzeikből néhány hónapi halasztás után

*) $P = p(1 + \frac{r}{100})^{2n}$

**) $P = p(1 + nr)$

felmondás által földözhető. Pedig ezek földözhetőek is, ha az intézet életbiztosítási tőkéket is elfogad, mivel ezek kamataikat évszámra nem vévén föl, ezekből alapítóké készülhet, mely a fölmondott takarékos-összeget minden pillanatban kifizetését lehetővé tevén, részvényes tőkéket — melyek magas kamataikkal vagy osztalékaikkal az üdvös ezélt boldogító hatásába olly annyiragatólják — nélkülözhet. A' mint látjuk is, hogy az eredetileg meghatározott részvényes tőkék ritkán hajtának egészen be, mert csak kevésé kedvezőbb körülmények között is, vagy élnébb kereskedés mellett, alapítóké csak eleinte t. i. 5, 6 vagy 10 évig van némi szükség, azonfölül már az alapítóké is kamatra kiadva gyümölcsöznek, és az osztalékok hatalmasul szaporítják. E' miatta részvényesek hajlandók nem lesznek a' takarékosoknak illy kedvezvényt nyújtani, mivel az intézet iránti bizalmat 's így annak népszerűségét csökkentik.

d) A' takarékosok nyilvánosságot kívánnak, egyfelől hogy némileg pénzeik bátorságára ügyeljenek, másfelől hogy a' kezelést szemmel tartásuk, 's reájok az ebből eredhető károknak eleit vehessék, vagy magok javára valamit indítványozhassanak. Ennélfogva nem zárt testületi, hanem nyilvános gyűléseket ohajtának; mit ugyan hihető minden keletkező illetén egyesület részvényesei megajánlanak, de lassankint az osztalék növekedésével, hogy az intézet népszerűségét nevesítse 's hogy a' részvényesek ne gyanusittassanak, lassankint korlátoz 's végre igen könnyen minden nyilvánosságot gyűléseleg eltöröl.

e) A' takarékosok kiszámítani is kívánnak; azaz ha valamely takarékos megszorulván pénzhez kíván jutni a' nélkül, hogy takaréktőkéjét fölmondja, 2, 3, vagy talán 10 évre szóló kamatait előre föl akarja venni, — ezeket magoknak kiadni ohajtják, bár 1/2 vagy egy fokkal alább számítva; ezt a' részvényes választmány azon okból fogja ellenzeni, mivel így nagyobb takaréktőkét kellvénevertetni, osztalékok esorból. —

f) Végre a' takarékosok méltán azt kívánják, hogy a' megszűnő intézet maradványából nekik is jusson rész, mint kiknek pénzök által teremtett az.

g) Vannak takarékosok, kik életbiztosítási vagy ápoló-tőkét kívánnak alapítani. Életbiztosítás az, midőn valaki valamely pénztárba bizonyos mennyiségű pénzt leteszen 's attól bizonyos évekig vagy semmi kamatot nem veszen 's a' kialakított kamatnak csak egy részét kapja évenként, vagy pedig évenként fizet a' pénztárba, és ezt olly ezéltől teszi, hogy vagy magának késő öregségére a' tehetetlen és súlyos napokra tőkét teremtsen, 's így magát élte alkonyán nyomoruság v. szükség ellen biztosítsa; vagy született gyermekének vagy más bárkinek egy bizonyos időben tőkét biztosítson. Felséges ezélt, nem elhatározás! ki azon boldogtalan, ki élete folyta alatt olly szerencsés órákat ne érne, melyben jövedelméből tulajdon személye vagy kedveltei számára valamit félre tenni nem tudna? kinek keblét nem hevitené azon tudat, hogy szerencsés napokban nélkülözött csekély összegével néhány év múlva talán, midőn ő már nincs többé, hátramaradt kedveseinek egy olly tőkét hagy, melyért ők a' hamvadónak porait is áldják 's mindenkor ünnepélyes pietással emlékeznek az elhunytak jóltevéi lelkületére, virágokat hintenek sírhalmára 's az irántai tisztelet kedveseik szívébe vésik 's így támasztanak egy hálás maradékokat, mely azelhunyt érényeinek örököse leend; támasztanak egy nemzedéket, melyből a' hálaérzelmek, 's az ezekkel rokon érények könnyen kihalni nem fognak. Ennek tudása könnyíti a' hallallali küzdés fájdalmát, kettőzteti a' maradék szorgalmát a' szenvedések lehető enyhítésiben. De hol azon jótékony intézet, mely ezt eszközli? — Egy jól elrendezett Takarékpénztár. Ez a' bevett pénzeket szorgalommal forgatva, megszerzi az összeveget, mellyel a' jóléltű elődök utódaikat boldogítani kívánják.

Azonban e' szép jövedő csak úgy buzdíthatja az akaratot, ha az egyedek tőkéletesen fel vannak világosítva a' követkevényekről, 's megnyugtatta a' pénzek hű és lelkiismeretes kezeltetéséről; ha a' hasznokat magok a' polgárok tudják kiszámítani, vagy többen, kikben megbiznak, azt felvetni képesek. Az illy felszámításokat a' tőkealapító-táblából, mellyet iderekesztendünk, minden kiszámíthatja; részint hogy tulzott remények által meg ne csalassék; részint hogy tudhassa magát mihez tartani; részint hogy a' pénzkezelők tisztaságáról magát meggyőz-

ze. Ez okból illy táblák minden kalendáriumban közzendők lennének; mert az, ha csak a' pénztárnok veti ki, teljes bizalmat nem gerjeszt; ismeretesek levén mindenki előtt, kivált most, a' pénzekkel elkövetteni szokott csempességek. Ez oka némileg azon méltatlan 's így kárhozatos bizalmatlanságnak is, mely a' budai nyugintézetet követi; homályos fölfogása levén igen számos embernek hazánkban az intézet rendszabályinak követkevényeiről. Sőt hihető, hogy a' dolog bonyolult tárgyai miatt az üggyhez közelebb állók sem bírják tisztán annak követkevényeit kiszámítani; csak tapogatnak. Három esete levén az életbiztosítási tőkealapításnak, egyenkint fogjuk azokat tárgyalni a' következő számban. Folyt.

Embervásár Magyarországon. A' Jelenkor f. évi 281. száma tudatja a' közönséggel, miként porosz Sziléziának neiszi kerületében bizonyos férfú évenként több gyermeket szed össze néhány pögrő garasért 's azokat otthon piacra állítva, jó nyereséggel eladogatja. Ki ne borzadna illy hírek hallására? Európában, keresztény országban, a' 19. század közepén, midőn nemzet között ez valóságos botránykoztató eset! Pedig ne menjünk annyira, tekintsünk csak egy kissé szét magunk körül 's tapasztalni fogjuk, hogy Magyarhonban is, Európa szívében, nem hallatlan dolog ám az embervásár. — N. . . Sándor, hét éves gyermek, szüleitől halál által megfosztatván, kora árvaságra jutott. Atyja nemes ember 's eszmadiamester volt Sümegen. A' szülék halála után, mint res nullius, Fejérvára került a' fiú egy polgárhoz, kinek neve tudomásomra nem jutott. Van Győrött a' majorokban egy B. . . L. nevű keresmáros, ki mult évi demeteri vásárkor Fejérvárra utazván, ugyanazon polgár házában szállott meg, minthogy máskor is ez volt rendes szállóhelye, kinél a' nevezett gyermek tartózkodott. A' gyermek világra való, fürge, vizsga, szemfüles, vagy mint közönségesen állítják felőle: czimeres kópé. Fűtől, danol, tánczol, improvizál, mint virtuóz, 's minden lépése, mozdulata, szájából kiejtett minden szó csudálkozásra ragadja az embert. Mind ez ollyannyira megtetszett B. . . L. nek, hogy a' fejérvári polgárral a' gyermek végett alkuba ereszkedett 's azt 10 p. frton tőle valósággal megvásárolta. Mikor barnot adunk veszünk, áldomás-írités által érvényesítjük a' vásárt. Így a' kis fiú megvásárlását is áldomás követte, mely nélkül a' fejérvári polgár nem akarta mancipiumát átengedni, úgy hogy most már nem 10 pögrő, hanem 30 váltóforintjában van a' vásári adquisitio új gazdájának. De nincs is e' pénz sárba dova; mert B. . . L. nek a' kis fiú, mint medve az olaszoknak, sok forintra menő garasokkal kamatozott már is a' vendégeket gyönyörkötött tánczolásával. Tudja magát kedveltetni, szereti új helyét, mert kedveznek neki 's ez által felejtetik vele árva szegény sorsát. A' győri színház már 100 p. frton kérték B. től a' gyermeket; de nem lett a' vásárból semmi. Jó lenne őt harlequini szerepéből vagy medveféle helyzetéből kiemelni 's e' végett a' honjára valamely közintézetben neveltetni, hogy habár macedoniai Nagy Sándor nem válnék is belőle, legalább valamely jeles művész tiszteletre a' haza benne. Közli gödörházi Gödör József.

Gyáralapító társaság. Közlöttük, mennyire telhetett, terjedelmesen a' gyáralapító társaság közgyűlése menetét 's határozatba ment eredményit. Olvasóink az adott közlemény nyomán látni fogják, hogy az alapszabályok hiányos léte általján megismertett, némely hiányok különösen kiemeltettek, ezek mikénti orvosoltására a' jövedőtől várható tapasztalás utmutatása jelöltetett ki; a' társaság továbbra is főnmarad, választványát azonnali működésre fölhatalmazza 's igazgató-választásra határidőt szabott.

Igy állván a' dolog, tán nem leend időelőtti beavatkozás széttekinteni a' társaság mostani állása fölött, 's annak további alakulása 's jövője iránt néhány észrevételt tenni. A' gyáralapító társaság, mint alapszabályai elején mondatik, közkereseti vállalat, tehát ollyan, mely hazai törvényinkben gyökerező jogot és köteleességeket von szükségkép maga után; vállalat, mellynél törvényes követeléseik vannak minden egyes tagnak az egész irányában, 's ismét följogosítatik a' társaság egyes tagjaira nézve bizonyos köteleességeket kiszabni 's ezek betöltését törvényadta erővel megkivánni. Itten tehát, mintkiki látja, hazafiság, áldozatkészség 's több illyes fogalom csak annyiban fordulhatnak elé, mennyiben nagyobb kisebb számmal találkoznak e' hazában ollyanok is, kik bármi okból nem szokták pénzöket iparvállala-

tokba fektetni; most azonban, mivel a' gyáralapító társaság neve alatt létrejött közkereseti vállalat egyenesen hazai iparunk emelkedését 's fölvirágzását fogná eszközölni, rászánják magokat 's eltérve az eddig megszokott ösvénytől nagyobb kisebb mértékben részt kívánnak venni ezen társaság munkálkodásában, 's egyaránt osztozni annak jó vagy bal sorsában. Nem lenne ugyan nehéz, tovább elemezve a' dolgot, vizsgálóra venni: mennyire érdemi honszeretet, hazafias áldozatkészség nevét azok cselekvése, kiknek a' gyáralapító társaság céljaihoz történt tetteles járulásuk az imént érintett szempontból tekintethetik; kikélni: hazafias cselekvés e' mennyiben, ha valaki élire vert tallérait nem minden haszonremény nélkül forgásba kívánja hozni, vagy ha egyik is másik is, kik például eddig is uzsora útján kevesebb bizossággal de nagyobb nyereséggel forgatták pénzöket, mostan több oknál fogva megváltoztatják eddigi eljárásukat, 's mivel talán már eléggé vagyonosak arra nézve, hogy pénzsomj mellett a' becsületnek némi viszketeget is éreznek, vagy mert más uton hazafiak által várja annak többszörös megtérítését, mit most hazafias elszántással megajánlott, vagy mert okos számításnál fogva látja, miként megszokjuk mindinkább felismerni szükségünket, ügyekezünk orvosolni, hol csak lehet, súlyosabb bajainkon; szóval hogy viszonyaink rendezgetésével csakugyan kissé komolyabban foglalkodunk, 's hogy benső rendezettségünk külső hitelünknek egyre szilárduló alapja; hogy hitelünk gyarapultával szaporodni fog Magyarországon a' pénz 's hogy idővel tán olly ára sem leend egyesek tőkeértékének, millyenél a' szóban forgó vállalat kínálkozik; kérdehetők továbbá: mennyire felel meg igazi honpolgári kötelességének Péter vagy Pál, ha nem épen szerfölötti bőségben levő pénzerejét, mellyet eddig üdvös sikerrel de csak saját maga és családja iránt viseltet gondoskodásnál fogva használt mezőgazdasága körében — most egészen vagy nagy részben attól elvonja, 's mert tudja, hogy mezőgazdaságunk sokkal régiebb (tehát szilárdabb?) mint alig fejledező iparunk, 's hogy még akkor is, ha valaki esirájában levő iparunkatápolva saját hasznát tartja szem előtt, közvetlen áldozatot viszen a' közjó oltárára — tehát ha ezt gondolva pénzeeskéjét iparvállalatra, például épen a' gyáralapító társaságra ruházza? — mindezt és több ehhez hasonló kérdést állíthatnánk föl, ha szórásalhasgatók akarnánk lenni, 's kedvünk volna belé-fujni azon ügy is szerfölött vézna és léhas álladéku nyibusz-környezetbe, mellyel magokat azok övezik körül, kik a' gyáralapító társaságot nem mint közkereseti, tehát egyenesen nyereségre számító egyesületet, hanem legalább részben mint hazafias áldozatkészség összegét tekintik.

Ezen 's illyes kérdések önmaguktól elenyésznek sőt józanul föl sem állíthatók, ha a' gyáralapító társaság ollyba vétetik, millyennek alapszabályainál, de kitűzött célja 's természeténél fogva is lennie kell. Mihelyt ugyanis kimondaték, miszerint e' társaság okos számításra épült iparvállalat, nincs joga bárkinek is fölmutatni az okföket, mik által egy vagy más a' társaság ügyeiben résztvevő biratott; még kevesebb illet akarkit ollyatén biráskodás, melly az aláírt összegek mennyiségét venné egyes tagok honszeretetének mérlegül.

Szükség ezt jól megjegyeznünk, ha azon sok incohaerentiát, miket szónokaink e' tárgyra vonatkozó állításaikban föltűntettek, kellőleg ki akarjuk ismérni; pedig csak úgy hozhatni alapos ítéletet az iránt, mennyi biztosítékot nyújtnak a' társaság jövőjére nézve a' vezértagok egyediségei, ha a' külön nyilatkozatokat, sőt ugyanazon nyilatkozat külön részeit is egymás közt összehasonlítva és végig vizsgálva meggyőződünk a' felől, miként ha mutatkoznak is itt ott incohaerentiák, mégis az egyes részekben némileg tán hiányosnak mondható külön fölfogások, 's nyilatkozványok nem teszik lehetlenné olly egészen összeállítást, melly a' nagyszerű vállalat jövője iránt eléggé megnyugtasson.

K. G. 's vele egyértelemben K. L. azt kívánták, hogy a' megválasztathatás föltétele nem annyira az aláírt összeg mint az illetőnek személyéhez csatkozott közbizalom legyen; mi által szinte legalább ki van mondva, miként azon esetre is, ha a' gyáralapító társaság tisztán hazafiai áldozatot igénylő kísérlet gyanánt tekintetik is, más részben meg a' társaság céljai 's ezek megközelítésére választott eszközök ollyanok, mik legközelebb 's majd kizárólag pénzerő által vannak föltételezve, mégis az aláírók hazafias

áldozatkészégének vagy szorosabban a társaság ügye körül tanusított érdemeinek megítélésénél nem az aláírt pénzmenyiség, hanem egyéb tekintetek fognak sinórmértékül használatni.

Hogy pedig a mondott közgyűlés vezérszónokai szerint ezen társaság nem nyereségre számító egyesület, hanem mind keletkezésére mind szerkezete 'széjlaira nézve hazafias áldozatot igénylő egyesület, tanusítják K. G. szavai, melyekben a gyáralapító-társaság a védegyelet törvényes eredvényének mondatik 's K. L. állítása, mely szerint e társaság egyenesen a védegyeletnek köszöni születését 's ugyan K. L. azon fölfogása, melyet — m. Sz. I. gr. nézeteivel 's az alapszabályokkal szemközt állítva — a társaság föladata 's céljai iránt szintez alkalomkor kifejtteni jónak látta, 's mely legközelebb azon vitapont körül forog: vajjon szakki képzettséggel bíró vagy illy tulajdonságok nélkül levő, de egyébkint a haza szükségait 's viszonyait közelebről ismerő igazgatóra van e szüksége a gyáralapító-társaságnak?

Ha Olvasóink visszaemlékeznek egyik terjedelmes tudósításunkra, melyet a gyáralapító-társaság azon gyűléséről nyújtánk, melyben heves vita folyt a fölött: vajjon helyeselhető e azok aggodalma, kik a társaság majdani munkálkodásának kívánt menetét, sőt tán az ügy kellő szilárdulását is nehezítve, vagy épen lehetlennitve lenni vélték az által, ha a gyáralapító társaság politikai surlódások terére engedné magát elkapadni: — tudni fogják, miként akkor egyik és pedig a tulnyomó rész véleménye odajárult: inkább nyerekedési, tehát szoroson vett iparvállalat mint közvetlen hazafias áldozatokra fölhívó kísérlet gyanánt tekinteni a gyáralapító társaságot.

E nézetre 's annak elfogadása mellett küzdésre a mondott rész sok nem kis fontosságú ok által biratott; ugyanis az alapszabályokban kimondaték, hogy a társaság közkereseti vállalat, 's idézték azon törvényezik, mely az illyetén vállalatokat legközelebről érdekli; ki volt ennél fogva jelölve a tér és irány, mely a társaság működésére várakozik, 's az illy törvényezik által, ha névszerint nem is, de tetteleg kimondaték, hogy a gyáralapító társaság nyereségre, vagy legalább forgalmi tőkéje biztos kamatozására számot tartó részvény-társaság. Ez meglevén, arra kelle az ekként gondolkodó résznek törekedni, hogy a társaság minél előbb 's minél nagyobb számu készítő vagy legalább fizetni képes részvényessel birjon, vagy is más szókkal: hogy céljainak minél inkább megközelíthetése végett lehetőleg nagy számmal vonja körébe a tőkepénzeseket. Itt főleg két szempont kívánt igen nagy figyelmet 's ovatos eljárást; mi a milly nagy fontosság volt arra nézve, ki azt észre véve, épen olly csekélységnek látszott az előtti, kinek figyelmét kikerülé. Tőkepénzesekre volt 's van a társaságnak okvetlen szüksége; a mondott felügy gondolkodék, miszerint nálunk illy emberek aránylag legnagyobb számmal találhatók aristokratáink 's a kereskedőség körében; szem előtt kelle tehát tartani nem egyedül ezek valódi érdekeit, ha őket csakugyan megnyerni 's pénzöket használni akarja a társaság, hanem ismerni kelle azon nézeteket is, melyekből hasonló vállalkozásoknál egyik is másik is kiindulni szokott. Aristokratáink, igen kevés kivétellel, sem elméletileg sem gyakorlatilag nem ismeri az ipartéreni működés természetét 's kelleit; kereskedőink eddigéleg egészen elkülönözve 's ugyszólván magokra hagyatva állottak 's hatottak: e két külön álló osztályt — melynek ügyiranti nézetei 's fölfogása tán nem állottak közelebb egymáshoz, mint polgári állapotjaik — szükség vala tehát egy és ugyanazon célra nézve egymással közel érintkezésbe hozni 's viszonos értesülés után megmutatni, miként egyfelől tetemes pénzerő, s a kértő kezelés és kellő biztosság a befizetendő részlegekre nézve, másfelől a hazában mindenfelől mutatkozó készség hazai készítvények fogyasztása iránt nemcsak a befektetendő tőkék vesztély-nélküli forgathatása iránt megnyugvást, hanem a vállalat mindinkább szilárdulása mellett idővel szép nyereség iránti reményt igérnek.

Mint minden eszménél, mely a kor igényeivel összhangzásban látszik lenni, ugynevezett liberalisaink azok, kik tűzőket nem bírván v. nem akarván mérskélni, első akarnak ostrommal fölhágni a várfokra, ugy ez alkalommal is csakhamar eléállottak a kor szózatát tolmácsoló szabadelműség némi jelenségei 's előbb kissé tartózkodva, később egyre elhatározottabban alakban léptek sorompók közé, tulnyomóságot

sőt eldöntő befolyást ügyekezvén magoknak kiküzdenni 's biztosítani.

Itt is, mint hajdan a P. Hirlap ellen folytatott küzdelmi közt, kimondá Sz. I. gr. miként a harez, mely a felek közt kezdődött, főleg modorharez leend, mert míg mindenik örömet kezet fog velök arra nézve, hogy a hazai iparnak pangó állapotjából leendő kiemeltetése teendőknek egyik legsürgetősbike, határozott ellenszegülésre fognának találni azon esetben, ha erőszakkal is azon utra kívánnák a társaságot sodrani, mely szerintük (liberalisaink szerint) legalkalmasnak 's legegyszerűsnek tartathatik ugyan, de a melyre nézve másoknak igen alapos észrevételeik sőt kifogásaik is lehetnek. Az egyeztetés szinleg darab időre sikerült; de csakhamar 's még nagyobb erővel bekövetkezének a tulhajtók követeléseik 's ekkor a felek egymás ellenében állása nyílt harezvá változott. Aristokratáink (legalább a másik fél állítása szerint) politikai átörökölt gyűlölségből, kereskedőink, kikről illyesmit nem mondhatni, azon beléjük oltott 's velök nőtt gondolkodásnál fogva, miszerint hol pénzről van szó, számításnak is kell lenni, látván a tulságoskodást 's az ügyet politikai elvek terére, hova épen nem tartozott, szemlélvén átvitetni, mindinkább csökkentek bizalmokban 's kiki szép szerével ügyekezett nem minél erősebben összeolvadni a társasággal, hanem attól, mint melynek sem céljaira sem eszközeire nézve kellő biztosságot nem tapasztalt — lehetőleg távol maradni. (Folyt.)

Néhány szó a Jász Kunok belrendeztetése tárgyában. Folyt. Előbbi cikkemben ígértem, hogy megyénk százados ünnepéről szólóndok, meghegyezem kissé tollamat és szólok tisztán minden pártéredtől — mondjanak bár mit az elégyetlenek, vagy azon intra muros vitézkedni szerető elárvult tekintélyek, kik, jámborok és igazságosak levén mint dús tőzsérek egy szegény hazában, szemlalom-harznak keresztelék el belrendeztetési mozgalminkat.

Nevezük tehát ezen ünnepélyt — ha úgy tesszik — örömmünnepek, közéletünkben a nélkül is örömeink olly mostohán méretvék, és szabadjon ezuttal megyei életünk beteges állapotban lefolyt egy százados körjeleneteit mellőznöm 's patriarchalis életviszonyinkat, melyek árnyékában míg a gyom magasra nőtt, a közzj 's értelmiség virága — tápszerei a nyilvánosság és méltánylat, mint férz-eszmék, számúzve levén — hervadásnak indult, — ugy is a stadiumok és küzdelmek, melyeken megyénk politikai emelkedhetése és polgárisodása életkérdésben keresztülment szabadalmink átszűrődtek, egy gyászos korszakot képeznek közéletünkben, melynek terheigen, — áldásai annál kevésbbé valának.

A dologra tehát. — Megyénkben a százados ünnepély *) hogy és miképeni tartandása mellett és ellen sok javaló és rosszaló hang emelkedik, — ezer különböző vélemény, melyeket a jövőd rostáland meg. A helyes rész — mely megyénk anyagi és ipari tekintetbeni szegénységét kalcidoskopon nézve a jász-kun kerületeket egy virágzó Kanaánnak tartja, hol örök tavasz derűjében gyom helyett csak virányok tenyésznek, — kezet fogván a tekintélyes osztállyal — pazarfényről álmadozik, például: nagy lakoma, fényes banderium, zászlók különböző feliratokkal, arany és ezüst pénzek 'sat. 'sat. Furcsa önáltatás! — rongyaikat, melyeket szegénységünk nyúlt el, bársónnyal, mely a kinos veríték keserü nedűjével festetett — borítani be 's elleplezni! igazán mi kunok jászok sujtásos egy nép vagyunk, szegények és alázottak, mégis arany és ezüst emlékpénzeket veretünk addig, míg hasznos intézetek alapításáról — melyek tényezőji 's emeltyüji lehetnének boldogulhatásunknak — gondolkoznánk — minek a pazarfény? hisz lefoszlott már ugy is megyénk-ről azon mit sem jelentő czifra mez, melybe alapos-tolai külszinleg öltöztették. — A másik rész az elégyetlenek — ezen osztály, mely a fejlődő értelmiség gyengén világolólámpájával kezében, ki akarja egyengetni polgárisodhatásunk ósvénye rögeit, semleges helyzetben van — 's mint mondják, nincs min örülnök. — E megye, mely a teendőkben annyira hátra van, mint egy megye sem honunkban, és semmi politikai jelentőséggel nem bír 's ha birt, ezt gyáván játszotta el, — hol a közigazgatás terén jelenben csak egyes tekintélyek szerepelnek, 's a nép, mely szabadalmink értelmében közdolgozkai befo-

*) F. évi majus 19 és 20-án leend.

lyással van felruházva, — tétlen, alárendelt helyzetben, — szerintök közélet — nevezük így — vizsszás folyamat örömmel nem ünnepelheti. — Részük-ről tehát örömeiket a belrendeztetés után remélt szebb napokra tartják fen. — Mit szüend az idő, kiderítendő e a százados ünnepély megyei életünk borus láthatarát? egyelőre nem tudhatjuk, él mindazáltal bennünk a hit, hogy jöni fog, ha jöni kell, egy jobb kor, mely a jász kun kerületek szellemi és anyagi tekintetben hátramaradása talányos okait megfejtve 's kibékítve a különböző pártokat, megyénk-re is a belrendeztetés által szebb napokat varázsoland valahára. Egy kis kun.

Ungmegyel közgyűlés. Ungvárott febr. vége felé soronkivüli közgyűlés tartatván, nem kevesen sajnáltuk, hogy ez épen a törvényfolyam napjaira esett, mely különben is mindössze két hetes-kéből álván, ha még ez is megszakasztatik, a baj még keserűbb lesz! Erre ugyan létezük fenőbb intévény, mely tiltjanemcsak gyűlések, hanem törvényeszek tartatását is a nevezett időszakban. De mit ér a törvény 's más efélék? ha végrehajtás hiányzik! Azonban ha elnök alispánunk nem gondol illyesekkel, nincs mit csodálkozni rajta; mert ő még mint mondani szoktuk, megyei elemben lehel; de már azon inkább fenakad az elme, hogy elnök főispánunk is szinte hasonlól cselekvék; mert ő is elvevé tölünk, ugy szólva, egész törvényfolyamunkat multkor a tisztujtással; de hagyjuk mindezt. Hisz illyesekkel egyedül egy igen igen csekély lény van megsértve, kiről Tóthpápay Sámuel azt mondja: „vilis res sub pedibus judicis jacet;“ 's kiről én sok mással azt mondom: contra quem omnia jura clamant; et pro quo ugy szólván majd nulla lex militat!... t. i. az üg y v é d, de talán még jöni kell, még jöni fog „egy jobb kor!“ 'sat.

Volt vita arról is: micsoda kulcs szerint fizesse a nemesség az országgyűlési 's más eféle költségeket? 's midőn arra került a sor, hogy a marhá t ó l is, akkor Sz. Zs. thiró megjegyzé, miképen hasztalan törekesznek némely szónok urak a marhaadótól szabadulni azon ürügy alatt, hogy az őszveiráskor az ember távolban tartja marháját, utána pedig haza hajtja, vagy eladja, sőt el is lophatják, vagy elesik 'stb. mert, ugymond, a ki eladja, zsebében az ára; ha elorozzák, megkerülhet, 's hameg nemkerül, az a sors hibája, mint a kinek háza ég meg; ha pedig megdöglik, megvan a bőre 'stb. Th. J. thiró kívánta, hogy a lotto-collecturák és posták is adóztassanak 's indítvány a pártolókra talált. Ezen egész tárgy bizonyos választványra volt bizva; mely véleményzett 's az általa javasolt kulcs jobbadán elis fogadtatott. Uti munkák az új törvény értelmében elrendeltetvén, az erő megtudása végett őszveiró thirák küldettek ki. Utkaparók fizetése a szegődvényes cseledekhez mérve 24 ezüst forintra emeltetett. — „Kassa-ungvári értesítő lapok“ czim alatt Ellingeréknek legfelsőbb helyen szabadíték adatott, mely lapok tartalma tökéletesen ollyan lesz, mint az ugynevezett Intelligenzblatt szokott lenni, 's az érintettek ungvári nyomdájában fog kijöni. —

Megyei orvos néhai Maurer János helyébe Síró István szorgalmas, egyedül hivatalának élő 's körében hogy ugy mondjam, igazán „con amore“ munkálkodó orvostanár lón kinevezve 's helyébe másod orvosi hivatalra Szóke Zsigmond, szép szellem, jeles capacitas, nagyon tudományos orvos tr. megy. főispán olmgának ajánlva 's így reménylhetni, hogy szokott-nál nagyobb készséggel fogja őt rendes elnök olmga kinevezni. — Ő fels. a törvényeket, minthogy magyar nyelven fogalmaztatvák, más ajkuak számára is fordítani rendelvén, Borsod vgye ezt sérelemnek veszi 's minket felszólít, miként adandó követutasításink közt ezt is sérelmül sorolnók elő. Ez valóban különös 's önkint öllik fel a kérdés: miért nem történt ez akkor, míg a törvények latin és így nem annyira idegen mint örökre holt nyelven voltak írva? mostan pedig, midőn abbeli aggodalmunk (a fordítás által) eloszlik, hogy t. i. a törvények minden ajkuaknak érthetőkké tétetnek, ama másik aggodalomba sülyedünk, miszerint ez által a magyar nyelv tanulása egyik nagy rugójától fosztatik meg. O. G. thiró megjegyzé, hogy ebben sérelmet nem lát ugyan, de csupán akkor, ha ez csak magányos vállalatnak tekintetik, 's véleménye többséget nyert.

Előfordultak még e következők: Árva vgye levele az éhség iránt, 's erre nézve aláírás; Zala vgye orsz. gyűlést kíván; marhadóg-jelentés Gallicziából 'stb. De legfeszültebb figyelemmel várták azon kül-

dötség jelentését, mely idősb H. G. egyik főszolgabíránk ellen B. Ferencz bíró által emelt éles vád következtében, a' komoly tárgy vizsgálatára lón megbizatva 's midőn e' jelentésből világosan kiderült, hogy a' visszaélésekről vádolt, de különben legtisztább kezeléseiről ismeretes főszolgabíró egyáltalában ártatlan, akkor P. M. fősz. bíró a' tárgyhöz illő erélyes beszédet tartott a' felől: mikép az alaptalan vádszerzője visszatörési törvény szerinti büntetendő lenne, valamint a' nevezett tisztviselő szinte súlyosan bűnhődött volna, hat. i. a' feladása' visszaélésbeli vádpontokat ellene kúszhaté! mire nézve szónok a' vád szerzőjét, mint a' kit feladásában csak egyedi szenvedély vezérle, ügyészi kereset (fiscalis actio) alá vétetni kérte, minek elhatározása azon időre halasztatott, ha a' vád a' legfőbb helyet megjárja, hová az B. F. ur által felterjesztve lón. Meg kell még jegyezni, hogy közelebbi tudósításomban a' követ jelentésre nézve, minthogy a' gyűlésre későn érkeztem, B. Zs. beszédjét csak mások által beszéltem el magamnak, mellyről későbbben úgy értesíttem, miként ő H. S. beszédjét visszaadni nem indítványozá, 's a' mohácsi gyásznapokat is nem egyenesen ő rá, hanem általánosán a' hongyülesi viszonyokra 's késedelemre illeszté. Rendes levelező.

Győrmegegyel közgyűlés. Mart. 3kán megyei közgyűlés. Elnök: főisp. Marich Dávid kir. kamarás; tárgyak: 1) árvaik részre adakozás. 2) Zalakörlevele az országgyűlés minielelőbbi tartatása iránt; pártoltatik. Ellene felhozott: hogy elég biztosítás a' főhg-nádor ígérete, ki az országgyűlés-tartást 3 év előtt történetdönök kijelenté; hogy nem kell betegnek időn kívül orvosságot adni; hogy nem kell izgatni; hogy az eszmék fejlődésére idő kell; hogy a' bizalmasságot el ne vesszük; hogy jövő őszig várjunk e' kéréssel. Mellette előterjesztetett: hogy az ország gyarmati állásba van téve 's a' mult országgyűlés törvényeket akart hozni ezen állás megszüntetésére, de munkálatának fonala elszakasztatott. E' miatt kezdődött a' socialis téren mozgalom, mit sokan veszélyesnek tartanak. Tehát munkálkodjék a' törvényhozó test, különösen a' kereskedés érdekében; így nem leend veszély. Ha nem sürgetjük az országgyűlést, nem ügyekszünk ő fölségéről elhárítani a' terhet, mely az adott ígéret teljesítésében áll 's hogy annál inkább kérhetjük ezt, mert a' főhg-nádor is ígerte teljesítését. A' megye ez érdemben felírást tett. 3) Huslimitatio; marad az előbbi ár. 4) Igen nagyszerű tárgy, t. i. a' tisztújítási szabályok kidolgoztatása. Ez érdemben választvány adott véleményyt, mely pontonként került szőnyegre. Első vitakozás: a' honoratorok szavaztatása iránt. Elnök főispán e' tárgyat törvényhozás útjára kívánta halasztatni és csupán a' nemeseket bocsátni szavazáshoz; mert eddig a' törvény nem nemesnek hivatalképeséget adott ugyan, de nem adottsavazatot. A' conservatív párt így okoskodék: hogy a' törvényt meg kell tartani, nem kiterjeszteni; mert utóbb a' falusi bírák is megyei választásba avatkoznak; és hogy most is csak azok szavazhassanak, kik a' mult tisztújításkor is szavaztak: ugymint valóságos nemesek, plébánosok, prot. lelkesek és professorok. Az ellenzék így harezolt: a' ki nemesi terhet visel, élvezzen nemesi jogot is; hogy a' törvény e' szavakban: nobiles et quos lex hac nomenclacione comprehendit, érti mindazokat, kik nemesi terhet viselnek; hogy miután a' törvény választathatókká tette a' nemeseket, olly intézkedést tön, mellynek természetes előzvénye a' szavaztatás; a' kinek többet adunk, attól a' kevesebet megtagadni nem lehet; hogy szőnyegben döntenök a' nemnemes tisztviselőt, ha tőle a' szavazatot megtagadnók; hogy már előbb is szavaztak Győr megyében a' nemnemesek; hogy honoratorok az értelmesek 's ki merné az értelmiség koronáját tapodni? hogy az ész is erő 's azért ha most attól jogait elvonjuk azokat erővel vivandja idővel ki; hogy bár törvényben nincs, de azért igazságos; hogy szőnyegben volna a' honoratorokban csupán teherviselési társakat keresni, a' jogokból pedig őket kizárni 'sat. Végzés: a' honoratorok szavazattal bírnak a' választásoknál; 's honorator az, ki nemesi terhet visel. Elnök főispán kijelenté: hogy ő e' végzésben hivatalánál fogva meg nem egyezik; és hogy addig, míg a' szavazattal bírók körüli munkálkodás egészen tisztába nem jó, határnapot tisztválasztásra nem tűzend. Az őszveírás megrendeltetett. — Második vitakozás: a' választás-előtti tanácskozási (conferentia) érdemében. Az ellenzék tagjai kívánták: hogy a' tanácskozási tagjai előre tü-

zessenek ki; hogy ezek közé tartozzanak az előlelő birtokosok, a' végkép leköszönt hivatalnokok, a' táblabírák, a' helységek hadnagyai, a' kir. városi képviselők és a' diplomaticusok; hogy senki külön ne hívassék, csak az idő hirdettessék ki; hogy nyílt legyen, mert csak így tudja meg a' főispán a' közbizalom jelöltjeit, nem pedig a' zárt tanácskozási listát, mellybe a' tagok ollyan organisatio szerint hivatalnak, hogy a' közbizalom jelöltjei soha főispán elibe nem adják. Mondatott: hogy a' zárt conferentia törvényellenes, mert törvény szerint a' választásnál kívántatik consensus omnium nobilium; a' multak emlékei is fölidéztettek 's erős szavakban nyilvánították az elégtelenséget az iránt: hogy utóbbi választáskor a' közbizalom jelöltje candidatióba sem vétetett. Erre elnök főispán részről megrovás következett, de a' szülő szavait vissza nem vonta, csak némileg módosította, körülbelül illy értelemben: hogy utóbbi tisztújításkor az intéző részről ollyasmi történt, mi ha törvény volna róla, büntetést érdemelné. Elnök főispán felelé: hogy ha e' gyűlés előtt kellene számolnia, megtenné 's meglátná: kire esik a' terhet? egyébkint az, kinek nehézsége van, jelentse magát ott, hol ő felelni tartozik. Nagy zavar lett. Sokan actiót kiáltottak, sokan a' tisztügyeszt kötelessége teljesítésére fenhangon szólították. Egy ur azt rikogatta: hogy betyárság! 's rongy ember, ki az elnököt becsmérteni merészli. A' tisztügyeszt fölkel 's így szól: ismerem kötelességemet. Belé kiált egy ur: de nem ismeri. Ismét a' tisztügyeszt szól, 's a' kedélyeket csilapítani ügyekezett 's fájdalmát nyilvánítá a' felett, hogy a' közbeszólo, kit soha nem bántott, ellene méltatlanul kikelt. Gr. V. K. fenyegetődött, hogy mindjárt ott hagyja a' gyűlést 's egyik jegyzőt feddé: hogy ne piszkálja a' dolgot. Egy ügyeszt felszólitá a' tisztügyeszt saját becsülete védelmére, vagy lépjen le helyéről. Lett megint iszonyu láрма. Actiót neki! 's hasonló kurjongatások. A' főügyeszt igen ügyesen kerülte ki a' szírtet 's beszédjével helyreállította a' csendet. — Az oppositio egyik szakadéka oda nyilatkozott: legyen meghatározva: ki bír szavazattal a' tanácskozási listán? ezeken kívül mindenki jelenhessen meg, de szó nélkül. A' conservatívek zárt conferentiát kívántak. Okaik: hogy a' főispáni jog fentartassék; hogy a' szerfeletti tódulás miatt a' békes tanácskozás ne hátráltassék; hogy a' törvény azt a' főispán szabad tetszése szerint engedi alakíttatni; hogy a' nyílt conferentia veszedelmes, mert mint Győrött példa volt, a' nyílt conferentia veredekést idézett a' köznemesek közt elő; hogy eddigi gyakorlat szerint is conferentiát mindig főispán alakítja; hogy a' választás körüli törvények országgyűlés elibe valók. Elnök főispán nyilvánítá: hogy a' többség zárt tanácskozási listát ohajt, mellybe ő igyekszik megyei birtokos nemeseket 's olly tagokat meghíni, kikről fölteszi, hogy a' közbizodalom jelöltjeit ismerik. Harmadik vitakozás a' felett: hogy elnök főispán középonti tiszteletbeli főbíró ne nevezzen, vagy ha nevez is, ennek hatásköre ne legyen. A' conservatívek úgy vélekedtek, hogy tiszteletbeli főispán gyakorlat szerint nevezhet; hogy a' főispáni jogok sérthetlennék; hogy nem kell mindent felforgatni; hogy ezen indítvány jacobinusság színét viseli; hogy a' középonti tiszteletbeli főbíró a' főispán kinevezheti ugyan, de hatáskörét a' megye szokja kiszabni; hogy tanácsos volna rendszeresítés végett ez érdemben ő felségéhez felírást intézni. Az ellenzék főokai: hogy mindenki csak önmaga által választott bírāja által tölthetetik; 's hogy nem tanácsos választáson kívül valakit a' megye nyakára tolni. Ez utóbbi kijelentés ismét zavaros jeleneteket szült. Egy tiszteletbeli tisztügyeszt olly észrevétel tön, hogy a' honorariások a' megye nyakára tolatnak. Erre azt felelte az országgyűlés alatt volt ideiglenes főügyeszt, hogy épen szóló tolatott a' megye nyakára. Szólo tehát leköszönt 's élesen felelt az őt megrovónak. Csakhamar egy tiszteletbeli jegyző is leköszönt. Ezen scenákat csipős mngjegyzések követték. Egy ügyvéd azt tartá: hogy ha valaki, úgy bizonyosan a' volt ideiglenes főügyeszt tolatott a' megye nyakára. Ez viszont felelé: hogy mindenkor örvend, ha a' nyilatkozó ügyvéd tetszését nem nyeri meg. — A' következő intermezzo sem megvetendő: K. (felkel és szólni akar) E. (belé szól) „Jézus! K. „Akár Jézus akár nem Jézus.“ G. táblabíró: Ugyan miért hall meg minden szót uramócsém? fogja be a' fülét.“ K. Táblabíró urnak pedig tessék száját befogni.“ Z. (közbe kiált) Csendesség uraim! így semmi resem megyünk.

L. „Ah! már ezek sima kifejezések.“ — K. (tovább folytatva) Azt mondám: ha a' többség olly végzést hoz, mely törvényes jogaim ellen van, akkor jogaimat petitió útján fogom keresni. Fölöttem sem egyes ember sem a' megye nem despotizálhat. A' tiszteletbeli főbíró ítélete ellen ovást teszek. Midőn K. utibizatos nem elégedvén meg ezimével — szolgabírói rangot kért 's azzá kineveztetett, kérdést tettek némelyek: legyen éhivatalköre? A' megye végzést hozott: hogy ki választáson kívül lesz bírónak, annak köre nem lehet. Ez áll a' középonti tiszteletbeli főbíróra nézve is. — Mi a' nyakratolást illeti, az én nyakam is forgott egyszer veszedelemben (nevétes) de nincs főispán, nincs megye, ki az én szabad nyakamra törvény ellenére valamit tolasson. — A' jacobinismusról vádoló táblabírónak felelem: tessék megtapogatni fejt; ha jacobinusok volnánk, az már mostani helyén nem volna 'stbi. — Végzés: a' tiszteletbeli kinevezése főispáni jog 's fentartatik, de tiszteletbeli bíró hatáskörrel csak úgy bír, ha a' RR. mint mostani tiszt. főbírónál történt, neki ezt megadják; a' középonti főbíró rendszerítettése végett fölírás tételik és míg rendszerítettése nem történik meg, addig tiszteletbeli se nevezessék. — (Vége követk.)

Szabolcsmegegyel közgyűlés folytatása és vége. Ezután april 2kán B. S. tb. emelé szavát és szokott erős hangján elmondá, mikép vészfellegek tornyosulnak megyei életünk fölött, sűrű kinevezések történnek, 's bureauk rendszerítettnek országgyűlésen kívül 'stb. mire indítványozá, hogy miután municipiumaink főkinése 's tényezője az, miszerint az administratio eszközeit magunk választjuk 's azok általunk kiszabott módon működnek, tehát ezen törvényes önkormány fentartása végett kötelességül ténnyes elnökünknek, miszerint a' megyei pecsétet 's a' levéltár kulcsait kezébe ne adja ki, a' megyéhez érkező leveleket ő bontsa fel, az irományokat ő fogadja el, egyébiránt az administratort, ha eljő, fogadjuk el. Ezen indítvány ellen első de utolsó is a' k. ügynök szólt fel 's hivatkozott a' százigdiglan teljesítetlen törvényre, és csudálatos dolog, hogy egy ember a' roppant többség ellenében mégis lapos offensionis volt, 's a' szónoklatok ellene irányultak. Szépen szólt V. D. gr. rajzolván állapotunk történeti kifejlődését, azt József császár kísérleteihez hasonlítván. Majd Á. E. fájdalmas dolognak vallá, hogy a' mostani átalakító országokban liberalis hírlap híjjával vagyunk, 's nincs organum, mellyben helyhatósági jogainkat védhetnök *) B. S. indítványát azzal szaporítá, hogy felírni kívánt ő felségéhez 's fájdalmunkat tolmácsoltatni az eddigi kinevezéseken, 's könyörgeni, hogy a' továbbiaktól bennünket megkímélni méltóztassék; de felírni kívánt főispánunk ő exejához is, kéretvén őt, miszerint bennünket böles kormányával tovább is boldogítson. Majd E. L. emelte szavát, helytelennek találván a' Józsefkísérleteihez hasonlítást, mert ugymond, az anyagi jóllétet célozott 's terjesztett a' nép között, 's a' mit tett, nyíltan tette. Elmondá átkát a' B. H.-ra is, újjal mutatóván, miszerint annak „Ellenzék és még valami“ című cikkében mindenki láthatja irányát. Jól 's abban nem hön liberalismussal szólt a' megyénkbe csak minap visszakerült K. Ö. főszbíró, azzal indítványozván magunkat az érkezendő helyettes ellen szilárdíthatni, miszerint itt minden honoratornak szavazat adassék. Ez éljennel fogadtatott, de mégis elhangzott. Végül a' vita csak a' körül forgott: vajjon fel kellé írni ő felségéhez, meg nádor ő főhg-ségéhez, 's abban lón megállapodás, miszerint felírunk ő felségéhez 's a' nádorhoz is közbenjárás végett, de irunk főispánunkhoz és irunk valamennyi törvényhatóságához is; az első alispánnak kötelességévé tételik a' pecsét őrzése 's elnöki jogainak fentartása, a' főjegyzőnek a' levéltár őrzése 's kulcsainak ki nem adása. Ezen határozat szerkesztése egy fényes küldöttségre bízott. Mondatott ugyan, hogy a' helyettesnek szállást se adjunk megyei házukban, hogy fogadjon magának bárhol 'stb. azonban majd meglátjuk, mi leend vége 's eredvénye a' sok lődözésnek. — A' rendes levelező.

Hivatalos értesítés a' gyáralapító részvénytársaság april 13. tartott közgyűléséről. Az említett napon mind a' kebelbeli, mind távolabbi vidékeken lakó részvényesek nagy számmal jelentek meg; 's köztük Deák Ferencz ur és több köztisztviselőben álló tekintély. A' kitűzött kérdés, t. i. a' társaság to-

*) Kár volt e' lapokról megfedekezni. A' level.

K. (tovább
olgy végzést
akkor jogas-
tem sem egyes
A' tisztelet-
időn K. utibiz-
zolgabirói ran-
dést tettek né-
megye végzést
z bírónak, annak
iszteletbeli fő-
emlenti, az én
emben (neve-
ki az én szabad
allasson. — A'
elem: tessék
volnánk, az
— Végzés:
jog's fentarta-
csak egy bir,
történt, neki
endszerítettése
erítettése nem
vezetessék. —

Folytatása és
emelé szavát és
p vézfellegek
sűrű kinevezé-
tetnek ország-
tetek, hogy miután
e az, miszerint
alásztjuk 's a-
nek, tehát ezen
tt kötelessége-
megyei pécse-
adja ki, a' me-
z, az irományo-
nistrátor, ha
en első de utól-
kozott a' száza-
adlatos dolog,
ellenében mégis
ellene irányul-
állapotunk tör-
kísérleteihez
olognak vallá,
liberalis hírlap
mellyben hely-
S. indítványát
ő felségéhez 's
kinevezéseken,
ennünket meg-
nt főispánunk ő
ennünket böles
ajd E. L. emel-
özsefkísérlete-
anyagi jólétet
, 's a' mit tett,
H.-ra is, újjal
és még valami"
nyát. Jól's való-
megyénkbe csak
al indítványoz-
ellen szilárdít-
nak szavazat a-
gis elhangzott.
ajjon fel kellé
ségéhez, 's ab-
runk ő felségé-
tt, de irunk fő-
ényhatósághoz
tettett a' pécset
a' főjegyzőnek
adatása. Ezen
dottságra biza-
tesnek szállást
ogadjon magá-
juk, mi leendő
k. — A' rendes
alapító rész-
gyűléséről.
nd távolabbi vi-
ámmal jelentek
köztszteleben
i. a' társaság to-
i. A' level.

vábbi fen vagy nem maradásá vétetvén tárgyalás alá, főtárnokmester elnök ő exelltiája a' nemzeti jövő előmozdításában olly fontos intézet fentartására nyilatkozék 's aztán tetemes összegekkel járuló vidéki részvényesek megbízatából tettek ugyancsak a' társaság fennmaradására kijelentések. Deak Ferencz ur pedig azon nyugodt, de rendíthetlen honszeretettel, melly nemeslelkében él 's azon csilogni nem törekvő, de férfias, világos és ellenállhatlan szónoklattal, mellynek tartalma folyó böleség, jelleme önzéstelen polgáremény 's mellyel a' nemzetet már régtől tanítja, adá elő 's fejté ki, miként a' társaság felosztása valóságos nemzeti bün lenne. — Minek következtében a' különben is növekedő részvételt pártolt egyesület (nem akarván nagyszerű rendeltetését egy újonnan alakítandó társas, bizonytalanságával veszélyeztetni) további önfennmaradását 's lehetőleg élénk 's hatályos működését köztelkesüléssel egyetlen egy ellenvélemény nélkül elhatározá. — Egyszersmind a' választmányának jegyzőkönyvileg utasításul adá: miként az igazgatói hivatalt a' eső kijelent határnapján tul azonnal betöltsé, a' végrehajtói működést fetteleg léptesse életbe 's a' már befizetett készpénzel anyagi mozgalmait megkezdvén's egyszersmind a' hon különböző vidékeinek ipar szükségét 's a' szorgalom ébresztési alkalmát éber figyelemmel nyomozza 's befolyását a' viszonyok sürgetősb kívánatai szerint alkalmazza. Melly után a' hiányzó választmányi tagok betöltésére titkos szavazat nyitattván: alelnökké gr. Batthyány Kázmér, választmányi tagokká pedig gr. Pejacsevich János, Bezerédj István, Valero Antal és Hajnik Pál urak igen nevezetes szótöbbséggel megválasztattak 's a' választmányának szinte jegyzőkönyvileg kötelességébe tette, hogy az alapszabályoknak gyakorlati tapasztalásában szükségesül mutatkozót 's mutatkozandó reformját előkészítvén, azt utasító véleményével együtt folyó évi novemberben tartandó közgyűlésre adja be. Minek következtében a' választmány által előfolyt tárgyalat hetvenegy különlemű iparvállalat sora folytatattatni 's a' sorozatba vett 's életbeléptetésre ajánlott hat vállalat legrövidebb idő alatt végrehajtás végett tárgyalatni fog. Ez uttal a' t. cz. ivartó urak hivatalosan kéretnek, hogy minélelőbb részv. szerzésében hazafini buzgalommal eljárni 's az aláírásokról az alapszabályok rendelete szerint tizennyegy naponkint pontos tudósításaikat közleni méltóztatassanak. Pesten april 13án 1845. K u t h y Lajos m. k. egyesületi jegyző.

Államalapító részvénytársaság. Miután az alapítók által aláírt 100 ezer pft alapítók első részleteinek befizetési határideje még a' mult mart. hó 15kén eltelt: az illető részvényes urak az alapszabályi 11dik ezikk kötelezettség értelmében felszólítottak, hogy elmulasztott fizetéseiket késedelmi kamataikkal együtt f. évi május 15ig teljesíteni el ne mulasszák. — Azon ívtartó urak egyszersmind, kik 10 p. forintos igérvényeket vettek által, hivatalosan megkéretnek, miszerint az átvett igérvényeket vagy a' már eladottak árát, ahoz, kitől az igérvényeket kapták, pontosan készült részvényesi névjegyzékkel együtt haladéknélkül beküldeni sziveskedjenek. Kelt a kormányzó választmány határozatából Pesten april 17kén 1845. K u t h y Lajos m. k. egyesületi jegyző.

Budapesti napló. (April 24k.) Ő felsége kegy. királyunk születési ünnepét mult szombaton ülte testvér kétfővárosunk Reggeli 5 órakor 101 álgyulövés hirdetvén a' budai bástyafokrul e' nap nagyszerűségét, az idő kedvezése mellett áradozott a' nép ikervárosink utcáin, 's 9 órakor több osztályu rendes és polgári katonaság, kormány- megyei 's városi hatóságok, és hivatalos személyzet öszseseregletében a' városi főszentegyházban fényes mise tartott koronás uralkodónk boldogléteért. Azonban egyéb vallásbeli egyházak hívei szinte buzogtak hódolati hálaáldásokkal, melyeket az egzek urának a' nemzetünket boldogító legjobb fejedelemért. Délelőkor a' városi reodutteremben nagy zenés gyülekezet vala, mellyben a' hadi zenekarok kielégítőleg mulaták a' számos, kivált fegyveros polgárvágot, 's az alkalmi jóvodelem a' viz által károsult prágaiak számára intéztetett. Este a' nemzeti színház teljes kivilágításával adatott, Grifit's Szigilgeti u szomorujátéka, melly a' nagyszámú közönség tetszését megnyeré ugyan; de hatását némelly szerepek hanyag fölfogása csökkenté. — E' napokban ismét tűzveszély fenyegett bennünket, egy kalapos bolt a' váci utcában, 's egy ház kéménye Budán majd egy időben gyuladt ki, mit azonban a' rögtöni kéz szerencsésen elfojtott; hétfőn pedig gyertyagyújtáskor a' zöldfa- és kalaputczára könyökölőemeletes ház felosztályában egy szenvedélyes röppentyű-készítő gondatlansága több rendű butorát tévé lángmortalékká; mire a' szokatlan zaj és harangkongás hamar segélyt idézvén elő, a' tűz kitörése megakadályoztatott. De majd bajosabbá lön ennél eloltatása bizonyos más tűznek, melly az ember agyát vezérli tévutakra, 's ez által másokkall méltatlan bánásra indítja; mint történt legközelebb a' vasuti munkások között, kik a' módtalan bánás miatt lázogni kezdek; de itt is föltalálták a' tűz ellenszerét, mellyel azt észszerűen lecsilapították. — Megtekintvén minap az állói utra épüendő nagy laktanya szinterét, közelében azon meggyőződésre jöttünk: hogy kinek kedve volna esolnakászásra, nem szükségmindjára vézes Dunára v. a' messze városliget tavára fardadniaz mulatozást ben a' városban is véghez vihettimiről az állói ut melléke bizonyoságot tesz. Az itt alakult tó rokonságánál fogva azon iszonyú búzu esatornákról kell említenünk, melly a' Józsefvárost keresztül hasítva, mennyire csak visszaemlékszünk, rontja évek óta a' levegőt; mi azon táj egészségi állapotára nem kis befolyást gyakorol meleg időszakai gőzölgésével; mi úgy hisszük, hogy az üdvös teendők nem legu-

többika lenne e' posványnak az egészség igényei szerinti átalakíttatása. — A' soroksári uton levő laktanyában néhány száz lengyel vitéz közt a' szemfájás járványként dúlong. — A' sokféle ingyenelelő közt, kik városunkat bizonyos időszakokban éhes sáskaként ellepik, nem kevés azon dunaparti ácsorgók száma, kiket ha az ember henye téltenségekben lát, örökös ünnepet vél köztük, — azonban mi más módon van ez, bizonyos zűghelyek sajnosan bizonyítják az ellenkezőt; sajnalattal tekintünk a' környüretért esdeklőre; de majd minden egyes példánál kétség környékez: vajjon nem tékozzoljuk é kiadott garanciákat hazug kéregetőkre, mellyekért hol egy hol más helyen, természetesen rendőr tanúsága nélkül, ostromoltatunk. — Május 6ka közelegével sokan esudálkoznak hogy még a' bor nem drágul, ennek alapos okaul sokan azon hiedelmet állítják, miként a' középponti megye a' tisztújításra nézve példányképpül akar kitűnni. — Mult pénteken egy árval család költözék át a' hajóhidon, az apa két kerekű tallyigát húzott, mellyben két gyermeke pihent; az anya hátul esüdesen ballagott; e' szomorú látvány megindíta minden szívet, csak a' vámosokét nem; ezek hűbért kívántak a' boldogtalan zárándoktól, 's mivel a' vámot meg nem fizetheték, minden rimánykodásukra nem bocsáttatták át, míg néhány értelmesnek sikerült a' vámszedőket arról meggyőzni, hogy a' koldus 's ezzel szinte határos boldogtalan néposztály vámmentes 's csak így folytathatá az érdekelt család utazását. A' most fölföldrül csoportosan költöző szegények ügye azonban, minthogy az sok visszaélésre 's ez örv alatt számos álarcoznak 's külföldinek be- és átsurranásra szolgáltat alkalmat, a' kormányhatóság szigorú figyelmét felhívá, mihezkepest az minden utlevél szigorú megvizsgáltatását rendelé. — Naplónkat méltóbb újdonsággal nem zárhatjuk be, mint a' követe. Irodalmi jeles figyelemzettel: Többször, 's nem ok nélkül, hangzott már nálunk azon panasza, hogy nemzeti irodalmunk a' történeti tudományokra nézve csak igen gyéren műveltek; legújabb időben mindazáltal Péczely és Horváth Mihály hazaitörténeti munkái által e' panaszt megszüntették, 's csak a' világ történetét nem mutathattuk még elő, mert Budai Eszaiás, „Közönséges történeti jeles”, bármi becsesél bir is különben, nyelvünk mostani állásához képest, mint olvasókönyv már épen nem használható, főkép, miután különben is csak a' régi történeteket foglalja magában, és leginkább csupán iskolai használatra volt számitva. Annál nagyobb örömmel mondhatjuk tehát, mikép e' rég őrzött hézag nemzeti irodalmunknak rövid idő múlva be fog töltetni. Hartleben K. A. pesti könyvtáros költségin ugyanis „Világ történeti jeles” jelenedik meg Bajza a' től, füzetekre osztott négy tartalmal's férfias tudomány szeretettel dolgozik. E' munka a' történetírás első nyomaitól egészen napjainkig terjedend olly hangú előadással, melly azt az öszses nagy közönségre nézve is élvezetessé fogja tenni, mert szerző nemcsak oktatni, hanem egyszersmind buzdítólag hatni ohajt a' tömegekre, mi nélkül világtörténeti munka valódílág hasznossá nem is válhatik. Hogy pedig Bajza e' szép földátsnak tökéletesen megfeleltet, azt minden kétkedés nélkül várhatjuk, miután eddigi történeti ezikkoi: Kohári élete, Coriolan, Eudoxia, Cha tam 'sat, 's a' m. tud. társaság könyvtárának megnyitási ünnepére írt Telekio tudományos hatása a', mind osztatlan tetszésben részesültek, és szerzőjük hivatását fényesen bizonyították. Hogy a' kiállítás díszes és aránylag mégis olcsó leendő, arról Hartleben neve eléggé kezesség, ki legújabb időkben nemzeti irodalmunk körül elvitatáhatlan szép érdemeket szerze magának. Az első füzet már néhány hét múlva sajtó alá jutand, 's az egész nagy munka lehető lerövidebb idő alatt a' t. közönség birtokában fog lenni. — Mult naplónk végén hírbérlés h. olv: hírbérlés.

Spanyolország. Madridi hírek után Murciaiban mart. 26án reggeli 9 órakor a' löpor-malom véletlenül szikrát kapvánlégbe röpült, minden épületei romba dőltek, 5 egyed agyon ütött, 8 pedig sebeiben szenved; mások a' megholtak számát 30ra teszik. — A' spanyol pénzügyminister St. Ferdinand-hankal szerződést kötött, melly szerint az érintett pénzhivatal a' spanyol kormánynak 180 millió reál előlegzend apr. maj. és jun. hónapokban, miert a' kormány a' status-jövedelmeket kötelezőleg. — A' budgeti bizottság munkálata terjedelmes jelentésbe foglalva kész, 's nemokára cortes elibe fog terjesztetni tárgyalatás végett. A' bizottság helybenhagyá a' kormánynak azon kívánatát, melly szerint ez a' statusadóságokat szabályozni, 's különösen a' kamat értékét csökkenteni akarja. Melly két pont, ha viszhangral hal, mint reménylik, akkor a' cortes oct. 10ig elhalasztatik. A' madridi Postada egy házassági szerződés kezdeményezéséről értekezik, melly d. Francisco infans és a' nápolyi király egyik testvére között tervezetik. Mart. 26án ismét 27 személyt fogtak el, 's hurcoltak a' statusbörtönbe. Céljokat egész bizonyossággal nem tudhatni; sokan Espartero mellett öszseesküvőknek tartják őket; vezetőjük Lopez Pontado jegyző megfogásakor egy ügynökre lött, de azt csak megsebesíté, innen gyanu támadt, hogy tán az ügynök ennek titkaiba van avatva; az elfogottak többnyire alsóbb néposztálybeliek. Bővebb

vizsgálódás után úgy látszik, az öszseesküvőknek tervök volt: a' ministereket legyilkolni, vagy épen a' királynékat hasonló célból megtámadni. A' törv.-szék megkezdé fölttük a' nyomozást, 's nem sokára szándékok ezélja napfényre jutand. A' barcelonai hírek folyvást nyugtalanítók. Tristany hada óránként szaporodik 's nem sokára olly erőre vergődik, hogy azzal síkra szállhat; a' barcelonai hadi parancsnok és Concha tábornok utban vannak elnyomatására, de a' hegyek és járatlan vidékek aligha meg nem hiúsítják ezen győzelmi szándékot. — Izabella királyné jegyesét várja, kinek nevét először hírlapokból olvasá (?)

Anglia.

April 2án Ashley lord javaslata a' gyermekek munkaidejét illetőleg másodszor olvastatott; mellyre Graham kijelenté: mikép ő méltányolni fogja e' javaslatban ajánlott intézkedést, ha abban némi módosítások tételnek 's kitétetni szeretné, hogy 8 évnél ifjabb gyermekeket lenyűgző munkára használni ezen tilos legyen, 13 éven aluli fiu vagy lánygyermek éjjeli dologra ne fordíttassanak, vagy is esti 9 órától reggeli 5 óráig nyugidejők legyen. Mivel pedig a' nagyobb gyári munka közönségesen 8 hónapig sürgetős, a' hátralevő négy hónapban a' 8 — 13 éves gyermekek naponként 3 — 4 órát tanulásban töltsenek. Ashley l., habár javaslatának ezen korlátoztatását nehezen vevé is, de hogy mégis az törvény erejére vergődhessék, e' módosításokba beléegyezett fentartván magának a' jogot javaslata tárgyalatásait más alkalommal sürgetni. A' felolvasás után Casthope (a' Chronicle tulajdonosa) egy esetet említett a' háznak, melly ha más, miveltségi tekintetben alantabb álló, országban történik, barbarságképen kürtölteték ki, mivel azonban a' mívelt Anglia egyik gyengéd hatóságának ténye, tehát megjárja (?) Szónok azzal kezdé beszédét: hogy Angliában ma legnagyobb és súlyosb vétek: a' szegénység! (A' jámbor nem tudja, hogy ez másutt is nálunk is olly vétek, melly évenként több élet-áldoz. büntettet meg! (Larkin Tamás és Ward Anna négy gyermeknek özevgy anyja börtönbe záratnak azért, mert a' fejökre kivett, amaz 5 shil. 's 4 penn. ez 3 shill. 's 4 pen. szegényi adót kézzel fogható, szemmel látható egyedi eseményt bizonyos emberbarát meg tudván az érintettek helyett levé a' adót, és szabadon bocsátatásukat sürgeté, ekkor azonban azon választ nyéré: hogy a' hebertönzés oka ugyan elhárítottat már, de megpörletésök 20 shillingbe (12 fr.) került, melly pénz leszolgálása végett a' békebirtólegy hónapig a' dolgozóházban ingyen munkára szorítottak; melly idő alatt az elnyomorodott özevgynek 4 árva bírtan éhen halhatnak meg. Ezen intermezzo a' házat kissé meglepé, de a' hideg vér az egyenlítő heve alatt is hideg vér marad. Graham elismeré: hogy az illető tisztviselőnek tette emberiségi jogtapadás, 's megígérte, hogy az említettek szabadon fognak bocsátatni; mindazáltal Duncombenek azon ajánlata, hogy egyszersmind a' bezárattak kártalaníttassanak, 's az embertelen tisztviselő büntetessék meg, elhangzott. — Apr. 3án Peel, miként előleg emlité, azon indítványt hozá szönyegre, melly Irlandban a' maynoothi kath. seminarium jövedelmének öregbítését javasolja. Ezen javaslat fölvetélenek sok ellenzői voltak, számos aláírással ellátott folyamóványok nyújtattak a' házhoz annak mellőztetése végett, mindazáltal felolvasatását 216 szózat 114 ellen elhatározta. Ezen papnevelő-intézet, melly az irlandi kath. papságnak egyetlen képezőintézete 's mintegy 440 növendéket számlál, most félíg meddig romban hever, 's épületei omladozó kaszárnyához hasonlítanak. A' tanítók fizetése silány, ezért szegénységgel kell küzdeniök a' helyett, hogy szakmájokhoz kívánatos tudományokat szerezhetnének. Irland kath. polgártársi ezen baján akar a' nemes szívű Peel segítni, de itt is ellenzékek küzdeni kénytelen, hogy győzelmi repkénye annál hervadhatlanabb maradjon. A' st. patricki collegium Maynoothban az 1795ki parlament által alapítottat a' kath. papság számára 8925 f. str. évi jövedelemmel; Peel mostani tervében ez öszszegét 26 ezer fontra ajánlja emeltetni. — A' Morning Post apr. 3áról jelenti, hogy Victoria királynénak irlandi utazása julius elsejére tétel, 's ekkép alkalmuk leszen a' ministereknek is öt oda kísérhetni; hihető tehát, hogy ezen ok miatt az angol parlament előbb fog bezáratni, mint máskor, jöllehet annak együttmaradását a' közszükségbeli ügyek

nagy halmaza legalább is Augustusig kívánatosá teszi.

Franciaország.

Apr. 2án az osztályülésekben Páris erősítvényeinek fölfegyverzése tárgyaltatott, mely tárgyaláson Guizot is jelen levén úgy nyilatkozott; hogy a már felépített ör- és védtornyokat fölszerelés nélkül úgy szükség tekinteni, mint üres hüvelyt kard nélkül; ezen megjegyzést Lamartine élesen támadá meg, ki a fölszerelést nem másnak, mint jogtalan 's alkotványellenes fegyvernek állítja a rendbontó kormány kezében; Rémusat ellenben Thiersnek barátja a' ministeri javaslat mellett nyilatkozott. Apr. 3án a' pairkamrában a' rabszolgaság-eltörlést tartalmazó javaslat 's kivált annak létesítéséről szóló intézkedés tárgyaltatott, mely alkalommal élénk vita támadt, mivel a' bizottság a' ministeri tervnek sok pontjait kiméletlenül megnyirbálta. Dupin Károly martiniquei követ ellenmondott minden rendű intézkedésnek, melly a' gyarmatokban sok költséggel 's erővel megtelepített rabszolgák szabadon bocsáttatására czélzó; gr. Beugnot ellenben meleg szónoklattal küzdött ezen szerencsétlen ember-áldozatok minélelőbbi felszabadíttatásuk mellett. — A' francia kormány hír szerint, Schweiz-széleire örsereget akar állítani.

A' Journal des Debats mart. 13áról köv. tudósítást közöl Marokkóból: „A' marokkai császárságban tökéletes anarchia kapott lábra, Ducala, Sedma, Abda és Haha tartományok felzendültek; a' Marokkóvali közlekedés egészen lehetetlen, hacsak 300—

400 lovasvitéz által nem födöztetik az utazás. A' kalylok Marokko környékén vészt hordozva barangolnak, 's minden magoknál gyöngébbet kirabolnak. A' birodalom leggazdagabb tartománya Suz is a' zendülési zászló mellé állott; mindenütt a' felkelés jelenetei mutatkoznak. A' néptörzsek, Abdel-Kader ügynökei által vak fanatismussal áthítelve a' marokkai császári trónt végenyészettel fenyegetik. A' császár jelenleg a' határvonalok kijelölésénél van sergestül, 's mihelyt ezen dolgával elkészül, Marokko felényomuland, de hadmenetének aligha leend sikere, mert mióta békére lépett a' francziákkal, az a' hatalma nagyon csökkent 's a' nép előtt tekintetét elveszté, sőt némileg boszszúra ingerlé azt az által, hogy a' békepontok egyikében Abdelkadert mintegy eladta. Megjegyzésre méltó azonban az említett lap szerint, hogy a' nevezetesebb városok békésen 's engedelmesen viselik magokat, 's hogy a' zendülésben leginkább a' hegyi lakosok és vándornépek vesznek részt; vagy nem inkább az ipar és műveltség általi szelidebb, józannabb elfoglaltatásban lehet e' ennek indokára bukkanni?

Németország.

Frankfurt. A' Talmudot vakon követő zsidóság határozottan ellenszegül a' héber egyház szer- tartásiban naponként fejlődő újabb iránynak. Német-Magyar- és Lengyelország több községeinek mintegy 31 rabbija a' múlt évben Braunschweigban tartatott a' jövő nyáron pedig m. Frankfurtban tartandó rabbi-gyűlés határozatit 's illetőségét (competentia) ünnepélyesen kiadott ovásában kétségbe

vonja, melly ovást körlevél gyanánt szándékoznak közölni hitsorsosaikkal.

Oroszország.

Mart. 10kén 301 álgudörgés hirdeté a' trónörökös nagyhg fiának születését, ki a' keresztsgben Sándor nevet kapott. Ez örvendetes esemény enyhíté némileg az uralkodó családra közelebb m. hóban súlyosult fájdalmat, miért is czári parancs következtében az udvari gyász megszüntetett.

Orosz határszélekről érkezett hírek szerint Oroszország mindinkább közelít végföladatához, t. i. a' lengyel kath. egyház saját eszméje szerinti rendszerezéséhez. A' lengyel papság most már a' pétervári ujon alapított papuevelő intézetben végzi tanulmányit, 's csak az egyedül itt képezett papok fog- nak Orosz-lengyelországban alkalmaztatni.

Külföldi elegy.

Besszarabiában szerfelett dühög a' marhadög, mellynek csak kevés hónapalatt 10 ezer esett áldozatul. A' közelebbi mult hónapokban több súlyos csapás érte e' tartomány lakosait, 's köztük az epemirigy 's többszöri termékeltenség legtetemesb volt.

Ma It a. Hírlik, hogy az angol korm. 250 ezer ft st. kérend a' parlamenttől a' maltai várerősségek kijavítása- 's nagyobbitására fordítandásul.

Hírlik, hogy a' nápolyi király és kiralyné jövő június- vagy júliusban Párisba menendnek 's egy- szersmind a' madridi udvart is meg fogják látogatni; sokan hiszik, hogy ez alkalommal Trapani grófnak Izabella spanyol kiralynévali régóta tervezett egy- bekelése csakugyan végbemenend.

33dik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1845.

A' Jégverés ellen kölesönösen biztosító magyar egyesület alulirt igazgatósága, mint mindenkor, úgy most is köteleességének ismeri közelgető tavasszal a' t. cz. gazda urakat, saját hasznuk tekintetéből, ezen hazai intézetre fi- gyelmeztetni. Ez intézet fenállásának két éve alatt kétszövevényes jeleit adá jótékonyágának, mert nem kevesbet, mint 67, s ezek közt sok tetemes jégverési kárt tényleg meg. Van e' tehát mezei gazda, ki a' mult év sűrű csapásaira elevenen emlékezve, örömmel ne sietne természet oly hazai intézet által biztosíttatni, melly köztisztelőben álló hazafiak kormánya alatt áll? — A' biztosítási díjak az egyesületi kormány által meghagyattak. A' biztosítási díjakon és le- vélében kívül a' biztosítók semmit sem tartoznak fizetni; sőt a' ré- gőbb biztosítók, a' szabályok értelmében, díjelengedésben részesülnek. — Bizto- sítások elfogadtatnak Pesten az igazgatóság irodájában (nagyhidutca Weiszház 678. sz. a.) és országszerte az intézetnek minden ügynökségei által. Pest april 18. 1845. Az egyesület nevében Weisz Bernát Ferencz igazgató.

Birka-eladás. 2500 nemesített anyabirka 's 700 egy éves nőtény birka ns Fehérmegyében keblezett kis-hantosi pusztán gyapjuval vagy a' nélkül eladandó. Venni szándékozók értekezhetnek t. özvegy Ritter Jakabnő asszonysággal. 1-4

Lóárverés. Fömélt. Eszterházy herczegség lovászmesteri hivatala részéről közhírré tétetik: hogy f. 1845ik évi aprilis 29én reggeli 9 óraker Bécében Máriahíll nevezetű külvárosban levő Eszterházy hgféle palotában 30 darab kocsiba való jót be- tanított ló az ozorai ménésből árverés útján a' többet ígérőknek az ígért árnak azon- nali letétele mellett eladandó. Venni szándékozók a' fen kitélt helyre és kitűzött hat- tárnpra illendően meghívatnak. Kelt Kismartonban 1845ik aprilis 12kén. Fömélt. Eszterházy hgség uradalmi igazgatósága által Sprencz János kiadó. 2-3

Hirdetvény.
A' nm. m. k. u. kincstár k. rendeleté- nél fogvást a' sóvári kir. sóaknai főigaz- gatóság részéről közhírré tétetik: hogy a' sóvári kir. kincstári uradalomhoz tartozó királyi 's uradalmi következő haszonvéte- lek, ugymint:

- I. S ó v á r h e l y s é g é b e n
- 1) Az úgy nevezett úti kocsma hozzá tartozó épületekkel 's 13,200 öf földek hasznávételeivel.
- 2) A' zöldfahoz czimzett kocsma istál- lóvalszinte 13,200 öflet foglaló földek- kel együtt.
- 3) A' sóbányán létező profanszakai kocsma fenebbi hasonló mennyiségű föld- dekek 's hozzá tartozó csürrel.
- 4) A' németek utcájában gyakorlandó italok szabadmérési joga 17,484 öflet tevő földekkel.
- 5) A' húsvágatás 's méretés joga lak- házzal, istállóval, pinczével 's ide csatolt 9,250 öflet földek hasznávételeivel.
- 6) A' székesúti 4kerékű lisztörlő malom 10,737 öflet számító földekkel.
- II. G u l y v é s z h e l y s é g é b e n
- 7) Az itteni uradalmi kocsma, melly- hez egy kert, csür és 15,194 öflet földek hasznávételei kapcsolottak.
- 8) Az úgy nevezett felső, a' helysége- ben fekvő 2kerékű malom 9 hold és 204 öflet szántóföldekkel 's rétekekkel.
- 9) A' helységeen kívül helyezett boltó3 kerékű malom hozzá ragasztott gazdasági épületek, egy kert és 11,004 öflet tevő szántóföldek használatával.
- 10) Az uradalmi kovácsműhely lakás- sal, szerszámokkal 's 6,508 öflet szántóföld- dekkelegyütt.
- III. K a k a s f a l u h e l y s é g é b e n
- 11) Az uradalmi kocsma hozzá kapcsolt 27,516 öflet szántóföldek használatával.
- 12) A' felső 1 kerékű lisztörlő malom, mellyhez 16,725 öfletnyi földek 's rétek tartoznak.
- 13) Alsó 2 kerékű malom 4,800 öflet szántófölddel.
- 14) A' helység felett létező kalló, ken- dertörő- 's fűrészmalom hozzá mért 6,125 öflet szántóföldekkel 's rétekekkel.
- IV. A b r á n y h e l y s é g é b e n
- 15) A' kocsma hozzá 8,400 öflet tevő földek használatával.
- V. S ó s u j f a l u h e l y s é g é b e n
- 16) Az uradalmi kocsma 600 öflet ter- jedésű kerttel.
- 17) Egy kerékű malom hozzá tartozó istállóval, kerttel 's káposztafölddel.
- VI. E r d ő s k e h e l y s é g é b e n
- 18) A' kocsma használati joga 1000 öflet térségű kerttel.
- VII. A r a n y b á n y a i ' s r é g i z á r g á t m e l l e t t i t e l e p ű l e t b e n
- 19) Az uradalmi kocsma 's állás 2,100 öflet tevő földekkel.

Folyó 1845ki pünköszt hónap 19 's 20d. napján a' sóvári főigazgatóság irodájában tartandó közárverés útján 1845ki novem- ber 16 napjától 6 évre haszonbérbe ki fog- nak adatni. Egyébiránt ezen árveréshez a' héberek nem járulhatván, az előlegesen készpénzben leteendő bánatpénz 's kimmu-

latandó biztosíték mennyiségéről, úgy e- gyéb más szabályszerűleg megállapított árverési 's bérleti föltételek és írásbeli a- jánlatok kellekei iránt a' fenebbi föhiva- talnál részletesen értesülhetnek az illető bérleti szándékozók. 2-3

Epen most jelent meg és kapható: 12- **Kilian és társánál** Pesten váci-utcai Parkfrieder-házban **Evangeliumi keresztény Vallás és Egyház'**

történetének rövid vázlata. A' protestans tanuló ifjuság számára készíté **Dierner Endre.** Pesten 1845. Srét. Boritékba füzve 40kr. p.p.

A' lukányi hideg víz- gyógy-intézet. Nemes Krassómegeyében Facsét mel- lett hatodik évben létesülvén, mind terje- désére mind javulására tekintve, sokat nyervén; a' t. cz. vendégeknek elégségen kielégítendő. Ara egy személy megven- déglése egy hétre lakással szolgálattal e- gyütt 6 ft 58 kr. p.p. Lukány april 1jén 1845. Dr. Buchwald Gyula. 2-2

Csődület. A' nm. m. kir. udv. kincstár rendelese következtében ezennel közhírré tétetik: hogy a' doroszlói kir. kincstári erdő-tiszt- ségnél a' segédi szolgálattal, mellyel rendes lakáson kívül esztendőnként készpénzben 200 ftnyi fizetés, természetvényekben pe- dig 21 pozs. mérő kétszeres-buza, 12 öflet kemény tuzi-fa, 36 mázsa széna, 1 öflet tavaszi és egy öflet téli szalma, összekapcsolva van ürességbe jött. A' kik tehát ezen a' 12k dijosztályba tartozó szolgálattért folya- modni kívánának, a' szükséges oklevelek- kel ellátott folyamodásaikat, mellyekben

Gabonaár válto garasban, Pesten pesti, egybeült pozs. mérőt értve.

	Tisztalibuz.	Kétszeres	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukorica
Pesten, apr. 18. (pesti m.)	125-146	92-100	78-86	70-78	60-68	82-92
Szegeden, 12. (poz. m.)	— 68	— 50	— 50	— 45	— 50	— 50
Komáromban, 15. " "	— 99	— 67	—	— 52	—	—
Győrött, 12. " "	— 82	— 67	— 67	— 48	— 47	— 61
Mosonyban, 13. " "	84-100	— 64	— 75	— 43	— 44	— 61
N.Szombatban, 8. " "	103-107	—	66-70	53-54	40-42	—
Pozsonyban, 18. " "	94-116	—	68-78	52-56	47-50	68-72
Miskolczon, 12. " "	75-85	65-70	65-67	45-55	33-35	40-50

Statuspapir- és részvényárkelet. Bécs, apr. 19kén, bankrészevény: . . . fr. éjszaki vasut-részvény 100 fr. 193 1/4 fr. 1834ki 500 p.frtos kölesön: . . . bécs-glogniczi . . . 149 1/2 " 1839ki 250 p.frt. . . 33 1/4 " pozsony-nagyszombati . . . 90 " " Eszterházy 50 fr. sorskötel. . . 58 " középonti . . . 113 " " es. kir. arany agio 100tul: . . . 2 1/2 " duna-gőzhajózási . . . 690 " "